

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นฐานทางการศึกษาของประชากร เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศ ในปัจจุบันนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า ไม่มีประเทศใดในโลกที่สามารถพัฒนาและสร้างความเจริญรุดหน้าให้กับตนเอง ในขณะที่ประชากรของประเทศยังมีพื้นฐานทางการศึกษาค่ำ การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ และประชากรเป็นกลไกอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ ถ้าประเทศใดมีประชากรที่มีคุณภาพก็ย่อมจะทำให้ประเทศนั้นมีความมั่นคง มีความเจริญรุดหน้า ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครอง ธนุ แสงศักดิ์ (2507: 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า "การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่ง ที่สามารถช่วยทำให้ประชาชนมีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหา และเพิ่มพูนความรู้ และนำความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคลออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม" การที่จะทำให้ทราบถึงพื้นฐานทางการศึกษาของประชากรในประเทศนั้น ๆ ทุกประเทศทั่วโลกได้ยอมรับว่า สภาพการรู้หนังสือของประชากร เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่จะทำให้ทราบถึงระดับพื้นฐานทางการศึกษา

สภาพการรู้หนังสือ เป็นสภาพที่บุคคลมีความสามารถในการอ่านออก การเขียนได้ และการคิดคำนวณเป็น บุคคลที่มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณเป็นนี้ ถือว่าเป็น ผู้รู้หนังสือ ซึ่งองค์การยูเนสโก UNESCO ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "ผู้รู้หนังสือ (Literate) หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านและสามารถเขียนข้อความง่าย ๆ สั้น ๆ ในชีวิตประจำวันได้" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2517: 5) และ วิเรนดา ไทรพัทธี (Virenda Tripathi 1970: 5) ได้ให้ความหมายของ ผู้รู้หนังสือไว้ว่า หมายถึง "ผู้มีความรู้และทักษะอันจำเป็นที่จะช่วยให้เขามีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งวิชาการเหล่านี้จะต้องมีผลเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของ กลุ่มหรือสังคมของเขา

และความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น จะช่วยให้เขาได้ใช้ทักษะเหล่านี้ พัฒนาตนเองและสังคม"

ดังนั้นการรู้หนังสือจึงเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ และความก้าวหน้า ตลอดจนทำให้มนุษย์สามารถก้าวทันต่อความเจริญของเทคโนโลยี และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สุนทร สุนันท์ชัย (2517: 17) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการรู้หนังสือไว้ว่า "การรู้หนังสือเป็นสิ่งหนึ่งที่จะส่งเสริมให้คนเรามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพราะหนังสือเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ให้ความก้าวหน้าและวิทยาการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต" นอกจากนี้หนังสือยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าสารไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนด้วยกัน หรือระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

จากการที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องจัดการให้การศึกษาแก่ประชากรในประเทศ อันเป็นการส่งเสริมให้ประชากรเป็นผู้รู้หนังสือ รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงมีการจัดการศึกษาในหลาย ๆ รูปแบบ สำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทย รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย จึงจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ถือว่า "การจัดการศึกษาอบรมให้แก่พลเมือง เป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะสถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุม ดูแลของรัฐ" และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็ได้กำหนดไว้เช่นเดียวกันในมาตรา 60 (วสันต์ ธีรานุรักษ์ 2521: 11)

สิ่งที่รัฐบาลไทยได้ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรในประเทศ ก็คือ ได้มีการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ การศึกษาระดับนี้ เป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างประชากรให้มีคุณภาพ หรืออาจจะกล่าวกันได้ว่า การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาชาติ เพราะเป็นการวางพื้นฐานความรู้ และให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรทุกคน

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 (ววิทย วศินสรากร 2516: 299) ได้กล่าวถึงการประถมศึกษาไว้ว่า "เป็นการศึกษาที่มุ่งหมายสร้างเสริมพัฒนาการของเด็ก ด้วยการอบรมสั่งสอนขั้นมูลฐาน อันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ"

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 (อบรม สนิภบาล และชาญชัย ศรีไสยเพชร 2523: 3) ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาในระดับประถมศึกษาว่า "เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถลงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิคคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ และดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบบ ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"

เพื่อให้การจัดการศึกษาของชาติได้บรรลุถึงเป้าหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่ใ้วางเอาไว้ รัฐบาลไทยได้ระดมสรรพกำลังและทรัพยากรทั้งหลายมาดำเนินการ ซึ่งจะเห็น ได้จาก สถิติงบประมาณการศึกษาในแต่ละปีที่ผ่านมา เช่น ในปี 2513 ใ้รับงบประมาณถึง 3.5%, ปี 2517 ใ้รับงบประมาณ 2.7%, ปี 2518 ใ้รับงบประมาณ 3.6%, และในปี 2519, 2520 ใ้รับงบประมาณถึง 4.0% โดยคิกกับมวลรวมผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (G.N.P) (วิญญู สาทร 2525:12) สำหรับการจัดการประถมศึกษาในปี 2524 ใ้รับงบประมาณถึง 54.3% ของงบประมาณการศึกษาทั้งหมด และในปี 2525 ใ้รับงบประมาณ 53.7% และในปี 2526 ใ้รับงบประมาณถึง 63% (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป.: 14) จากสัคส่วนของงบประมาณการศึกษาจะเห็นว่า งบประมาณของการประถมศึกษาใ้รับ ในอัตราส่วนที่สูงมาก คือ เกินกว่าร้อยละ 50 ในทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ก็เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ใ้รับผลเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวทางค่าน ปริมาณและค่านคุณภาพ

จากการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การประถมศึกษาใ้ขยายตัว เป็นอย่างมากในแง่ของปริมาณ คือ เมื่อสิ้นแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) โดยในปี 2521 รัฐจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาใ้ร้อยละ 83.15 ของค่าบลั้ว ประเทศ และในปี 2524 สามารถจัดการศึกษาภาคบังคับใ้ถึง ร้อยละ 97.85 ของค่าบลั้ว ประเทศ เมื่อมาเปรียบเทียบกับประชากรวัยเรียนพบว่า เด็กมีโอกาศเรียนในภาคบังคับเพิ่ม ขึ้นเรื่อย ๆ คือ ในปี 2515 มีเด็กประถมศึกษา ร้อยละ 84.06 ของประชากรวัยเรียน และ

ในปี 2522 มีเด็กเรียนประถมศึกษาเพิ่มเป็น ร้อยละ 96.7 ของประชากรวัยเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป.: 15) ซึ่งถ้ามองภาพจากการขยายตัวในแง่ปริมาณของการศึกษานับว่าเป็นผลที่น่าพอใจ แต่เมื่อหันมาดูในแง่คุณภาพกลับปรากฏว่า การศึกษามีปัญหาที่ด้านคุณภาพอย่างเห็นได้ชัด คือ

1. อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนยังมีสูง
2. นักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปแล้ว อ่านไม่ค่อยออก และทำเลขไม่ค่อยได้
3. นักเรียนที่เรียนจบหลักสูตร ไปแล้ว มีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานในการประกอบอาชีพน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป.: 16)

เรื่องของคุณภาพการศึกษานั้น ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้หลายคนที่ว่า

ในทศวรรษที่ผ่านมาการประถมศึกษาประสบความสำเร็จในเรื่องการขยายตัวเชิงปริมาณจนทำให้ลูกหลานไทยได้เรียนหนังสือ และอ่านออกเขียนได้ทั่วหน้า อย่างไรก็ตาม วิจัยพบว่า ผู้ที่เคยอ่านออกเขียนได้ กลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสือเลยในพื้นที่บางแห่งก็มีอยู่มาก . . . ยิ่งกว่านั้นผู้ที่ได้ชื่อว่าจะจบชั้นประถมศึกษาอ่านออกเขียนได้แล้ว โดยเนื้อแท้เมื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก็พบว่า รั้งความสามารถยังไม่บรรลุถึงมาตรฐานและคุณภาพที่น่าพอใจนัก (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2525: 32)

สมาน แสงมะลิ (2525: 5) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาไว้ว่า "ขณะนี้มีเสียงกล่าวว่า เด็กที่จบจากโรงเรียนไปแล้ว อ่านเขียนหนังสือไม่ได้ หรือมีเด็กรู้ก็ไม่สามารถจะนำความรู้ที่เรียนไปจากโรงเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา" เรื่องปัญหาคุณภาพของผู้จบชั้นประถมศึกษาออกไปแล้วนั้น จากรายงานของคณะกรรมการขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (2519: 22) ได้รายงานไว้พอสรุปได้ว่า

การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่เวลานี้มีได้แก่ปัญหาการไม่รู้หนังสือของประชาชนส่วนใหญ่เท่าใดนัก (แม้ว่าจำนวนประชากรจะรู้หนังสือเพิ่มมากขึ้น เพราะการศึกษาภาคบังคับก็ก็ตาม) . . . ยังไม่มีหลักประกันโดยเด็ดขาดว่า เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษา หรือรู้หนังสือเป็นอย่างไร ถ้าคิดกันให้ถ่องแท้แล้วก็ยอมเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาเวลานี้มีได้ให้โอกาสแก่ผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ และมีโอกาสส่งเสริมหลักความคิดของการศึกษาตลอดชีวิตมากนัก ดังนั้นถ้าจะกล่าวกันอย่างกว้าง ๆ แล้วยอมกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาแก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีได้แก่ปัญหาการไม่รู้หนังสือมากนัก

อุณา นพคุณ (2523: 142) ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของผู้จบการศึกษา
ออกไปแล้วว่า

นอกจากปัญหาการไม่รู้หนังสือของประชาชนแล้ว ปัญหาที่เกี่ยวข้องและเป็นผลสืบเนื่องต่อ
มา ก็คือ ปัญหาการลืมหนังสือ เนื่องจากประชาชนชาวไทยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80 อาศัย
อยู่ตามชนบท โอกาสที่จะศึกษาต่อจากการศึกษานานาชาติมีน้อย เด็กที่เรียนจบจาก
โรงเรียนแล้ว หากไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือบ้างในที่สุดก็จะลืมหนังสือ และกลายเป็นคน
ไม่รู้หนังสือ

กรมสามัญศึกษาได้ทำการสำรวจในปี พ.ศ. 2511 (กรมสามัญศึกษา 2516: 14)
พบว่า "นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประมาณร้อยละ 33 หรือ 1 ใน 3 จะกลายเป็น
เป็นผู้ไม่รู้หนังสืออีกใน 3 ถึง 4 ปี หลังจากออกจากโรงเรียนไปแล้ว" จากการสำรวจในครั้ง
นี้น่าจะเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นได้ชัดว่า ระยะเวลาหลังจากเรียนจบออกไปแล้ว ย่อมมีอิทธิพลต่อ
การจำการลืมหนังสือของประชาชน เกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาหลังเรียนจบไปแล้วกับการไม่รู้
หนังสือนี้ สันทัก เสริมศรี (2524: 11) ได้ศึกษาพบว่า "ผู้เรียนจบไปแล้วอายุน้อย
(15 - 19 ปี) เปอร์เซ็นต์ของผู้ไม่รู้หนังสือมีเปอร์เซ็นต์น้อย แต่พออายุเพิ่มขึ้น (45 ปีขึ้นไป)
เปอร์เซ็นต์ของผู้ไม่รู้หนังสือเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์พบในประชากรทั้งชายและหญิง"

จากผลการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (กรมสามัญศึกษา 2512
: 18) ได้ทำการศึกษาสภาพการรู้หนังสือของตัวอย่างประชากรตามภาคภูมิศาสตร์ 4 จังหวัด
ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1,090 คน มีความรู้ความสามารถในการทำ
เลข อ่าน และเขียนพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มี ร้อยละ 67 และผู้ที่มีความ
รู้ยังไม่ถึงขั้นที่ยอมรับว่าทำเลขเป็น อ่านหนังสือออก และเขียนหนังสือได้มี ร้อยละ 33 เมื่อ
เปรียบเทียบสภาพการรู้หนังสือแยกตามจังหวัด พบว่า จังหวัดสุรินทร์ทำคะแนนวิชาต่าง ๆ ใน
การทดสอบ ได้คะแนนต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีการอภิปรายว่า จังหวัดที่มีปัญหา
ทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้น้อย และการคมนาคมไม่สะดวก มีผลทำให้สภาพการรู้หนังสือ
ของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำตามไปท้าย

จากการวิจัยของสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สุพจน์ ประ
เสริฐศรี 2527: 57) ได้ทำการศึกษาสภาพการรู้หนังสือของเด็กที่จบประถมศึกษาในกลุ่มอีสานใต้
พบว่า เด็กที่จบประถมไปแล้ว มีเด็กที่อ่านออกเขียนได้ 20% อ่านออกเขียนได้ปานกลาง 60%
และอ่านเขียนไม่ค่อยได้ 20%

เกี่ยวกับสถิติของประชากรผู้ไม่รู้หนังสือ จากการคาดคะเนของกรมการศึกษา
 นอกโรงเรียนโดยจำแนกตามเขตการศึกษาต่าง ๆ ในปี 2523 ได้คาดคะเนว่า มีจำนวน
 ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เป็นผู้ไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ 16.6 โดยเฉพาะในภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถิติผู้ไม่รู้หนังสือสูงมาก คือ เขตการศึกษา 9 มีสถิติผู้ไม่รู้หนังสือถึง
 ร้อยละ 17.4 เขตการศึกษา 10 มีสถิติผู้ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 41.4 และเขตการศึกษา 11
 มีสถิติผู้ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 20.9 ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าทั้ง 3 เขตการศึกษาในภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีสถิติผู้ไม่รู้หนังสือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ

จากหลักการ และแนวเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา
 สภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษา ตลอดจนองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ
 สภาพการรู้หนังสือ โดยเฉพาะประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีสถิติ
 การไม่รู้หนังสือสูงกว่าภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย เพื่อจะให้นำผลการวิจัยเสนอให้ผู้มีส่วน
 เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ให้นำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ตรง
 เป้าหมายยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการบริหารการศึกษา การจัดการเรียนการสอน
 และการให้บริการด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา
 นอกโรงเรียนให้กับประชาชนที่จบชั้นประถมศึกษาไปแล้ว อันจะเป็นการยกระดับคุณภาพของ
 ประชากรในด้านการรู้หนังสือให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการรู้หนังสือ ตามช่วงเวลาหลังเรียนจบ อาชีพ และ
 สภาพเศรษฐกิจ ที่ต่างกันของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมุติฐานในการวิจัย

สภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีช่วงเวลา
 หลังเรียนจบ อาชีพ และสภาพเศรษฐกิจที่ต่างกัน จะแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการเลือกตัวอย่างประชากร เลือกจากโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 9 เขตการศึกษา 10 และเขตการศึกษา 11 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. การศึกษาสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาออกไปแล้ว ผู้วิจัยจะศึกษา เฉพาะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้ ช่วงเวลาหลังเรียนจบ อาชีพ และสภาพเศรษฐกิจที่ต่างกัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาออกไปแล้ว ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมการเรียนรู้เพิ่มเติมของผู้ที่จบได้ เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ ฯลฯ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาออกไปแล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ พวกที่ 1 เป็นผู้จบการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ออกไปแล้ว เป็นระยะเวลา 1-4 ปี ทั้งแต่ปีการศึกษา 2521 - 2524 และ พวกที่ 2 เป็นผู้จบการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ออกไปแล้ว เป็นระยะเวลา 5-8 ปี ทั้งแต่ปีการศึกษา 2517 - 2520 ซึ่งทั้งสองพวกนี้ถือว่า มีความรู้จบชั้นประโยคประถมศึกษาเท่ากัน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503

2. สภาพการรู้หนังสือ หมายถึง ความรู้ความสามารถในการทำแบบทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทย ทั้ง 2 วิชา ใ้ระดับคะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป ส่วนเกณฑ์ของระดับคะแนน และสภาพการรู้หนังสือ ใ้ปรับปรุงจากเกณฑ์ประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (อัญชลี แจ่มเจริญ และคณะ 2526 : 99) ซึ่งมีเกณฑ์ และระดับคะแนน ดังนี้

ดีมาก	ได้ระดับคะแนนตั้งแต่	ร้อยละ 80 ขึ้นไป
ดี	ได้ระดับคะแนนระหว่าง	ร้อยละ 70 - 79
ค่อนข้างดี	ได้ระดับคะแนนระหว่าง	ร้อยละ 60 - 69
พอใช้	ได้ระดับคะแนนระหว่าง	ร้อยละ 50 - 59
ต้องแก้ไข	ได้ระดับคะแนนต่ำกว่า	ร้อยละ 50

3. ผู้วิจัยถือว่า แบบทดสอบที่ใช้ในการวัดสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีความเที่ยง และตรงตามเนื้อหา เพราะ ได้ผ่านการทดลอง และวิเคราะห์ ด้วยวิธีการทางสถิติมาแล้ว

คำจำกัดความ

สภาพการรู้หนังสือ หมายถึง ความรู้ความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณเป็น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งความรู้ความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณเป็นนี้ จะต้องผ่านเกณฑ์สภาพการรู้หนังสือในระดับคะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป

ช่วงเวลา หมายถึง ระยะเวลาหลังจากที่ตัวอย่างประชากรจบชั้นประถมศึกษาออกไปแล้ว จนถึงระยะเวลาที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษา หมายถึง ผู้ที่จบจากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในสองช่วงระยะเวลา คือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 - 2520 และ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 - 2524 ทั้งสองช่วงระยะเวลานี้ เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการประถมศึกษา ได้นำไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา เพื่อแก้ไขปรับปรุงการบริหารการศึกษา การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดการบริการด้านอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทาง และข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการศึกษา นอกโรงเรียน กองการศึกษาผู้ใหญ่ ในการพิจารณาจัดการศึกษาเพิ่มเติมให้กับผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาออกไปแล้ว